

Použitie systémov riadenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v členských štátoch Európskej únie

Súhrnná správa agentúry

Systémy riadenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci BOZP sú všeobecne uznávané ako základné zložky vyvírajúce zdravšie a bezpečnejšie pracovné prostredie, otázkou však zostáva, ktorý prístup je najúčinnnejší. Medzinárodná organizácia práce vydala Zásady riadiacich systémov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci BOZP (ILO-OSH 2001), ktoré podporujú ich začlenenie do iných systémov manažmentu a pritom uvádza, že BOZP by mala byť integrovanou súčasťou podnikového manažmentu (!).

V súčasnosti však nejednotlivý štandardizovaný všeobecne dohodnutý systém. Rozličné organizácie používajú rozličné modely, ktoré odrážajú rastúcu komplikovanosť rôznorodých pracovných procesov a podmienok. V mnohých prípadoch však tieto systémy nie sú kompletné. Niektoré spoločnosti sa napríklad zameriavajú na prevenciu úrazov, pritom však prehliadajú ochorenia súvisiace s povolaním, iné majú jasne stanovené ciele a stratégie, chýbajú im však komunikačné kanály, aby správnu prax BOZP integrovali do každodenného pracovného prostredia.

V správe, ktorú vydala agentúra a ktorú pripravil Helmut Hägele, ISG, Nemecko, je stanovených päť základných stavebných blokov ideálneho systému riadenia BOZP, pričom skúma, ako sa s týmito systémami vyrovnali v jedenástich spoločnostiach v rôznych častiach Európskej únie. Všetky tieto podniky buď zaviedli alebo zdokonalili svoje systémy riadenia BOZP. Ich skúsenosti – pri stanovovaní cieľov, navrhovaní systémov a pri ich zavádzaní – hodnotným spôsobom upriamili pozornosť na slabé a silné stránky jednotlivých prístupov a na to, čo je potrebné na vytvorenie účinného integrovaného systému. Kolektívne poukazujú na správnu prax a vyzdvihujú dôležitosť inovatívneho myslenia v súčasnom pracovnom prostredí.

Päť zložiek ideálneho systému riadenia BOZP

1. Úvodné poučenie – príspevok BOZP

Medzi základné vstupy patrí:

- odhodlanie manažmentu a vyčlenenie zdrojov, a to vrátane organizačných štruktúr, na podporu rozvoja a integrácie programu BOZP;
- súlad s právnymi a zákonnými požiadavkami;
- povinnosť skladať účty, zodpovednosť a právomoci;
- účasť zamestnancov, či už priama účasť jednotlivých zamestnancov, alebo nepriama, prostredníctvom zastupujúcich orgánov, ako napríklad bezpečnostného výboru.

2. Zostavenie a implementácia – proces BOZP

Hlavné požiadavky zostavenia systému BOZP:

- ciele BOZP;
- meradlá výkonnosti;
- základné hodnotenie a posúdenie nebezpečenstva/rizika;
- plánovanie a vývoj systému;

- manuál a postupy riadenia BOZP.

Na implementáciu systému sú potrebné tieto prvky:

- školenie, predovšetkým technická expertíza a kvalifikovaný personál;
- systém kontroly rizika, vrátane núdzových plánov na zníženie alebo vylúčenie pracovného rizika;
- systémy prevencie a nápravy s cieľom chrániť zamestnancov v prípade výskytu problému;
- zaobstaranie tovaru a služieb, ktoré vyhovujú bezpečnostným normám príslušnej organizácie.

3. Účinky – výsledky BOZP

Meradlá efektívnosti systému BOZP musia byť vyčísliteľné a praktické. Možno to dosiahnuť rôznymi spôsobmi:

- úspech pri dosahovaní cieľov BOZP;
- miera chorobnosti a úrazovosti podľa možnosti porovnateľná s inými podnikmi v príslušnom sektore;
- všeobecné zdravie a blahobyt pracovnej sily;
- zmeny vo výkonnosti organizácie merané napríklad podľa zlepšenia produktivity;
- celková výkonnosť organizácie.

4. Hodnotenie – reakcia na BOZP

- Systém komunikácie, pomocou ktorého možno načrtnúť, aktualizovať a rozširovať informácie týkajúce sa BOZP v celej organizácii;
- systém hodnotenia umožňujúci kontrolu noriem BOZP, preskúmanie a analýzu kľúčových príčin úrazov a zároveň umožňujúci zdravotnú a lekársku sledovanosť.

5. Neustále zlepšovanie a integrácia – prvky otvoreného systému

- Postupy zabezpečujúce sústavné zlepšovanie vrátane pravidelného hodnotenia a postupov ako sa poučiť z akejkoľvek nehody;
- pravidelné manažérske preverky s cieľom vyhodnotiť efektívnosť systému BOZP a zabezpečiť jeho zhodu so zákonnými a právnymi požiadavkami.
- integrácia systému riadenia BOZP do všetkých druhov činnosti podniku.

Rozličné „štýly“ riadenia BOZP

Autori správy rozoznávajú štyri možné systémy riadenia BOZP:

1. **Tradičný návrh a organizácia:** Špecialisti a vedúci pracovníci BOZP stanovujú požiadavky buď celkom bez účasti zamestnancov alebo len s ich malou účasťou a zamerajú sa na kontrolu rizík v rámci fyzického zdroja rizika.
2. **Prostriedky, ktoré minimalizujú nebezpečnú činnosť:** Systém riadenia zhora nadol navrhnutý tak, aby povzbudzoval zamestnancov minimalizovať riziko.
3. **riadenie prispôbenia rizík:** Dôraz je kladený na minimalizovanie rizík „pri zdroji“ avšak za účasti zamestnancov a manažmentu.
4. **Sofistikovaný:** Silný dôraz sa kladie na bezpečnosť ešte podporenú vysokou úrovňou účasti zamestnancov. Priority BOZP sú tesne prepojené s cieľmi manažmentu i celého podniku.

(!) <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/management/download/promo.pdf>

Analýza 11 spoločností naprieč EÚ

Väčšina z 11 spoločností, ktoré sú v správe uvedené, zdokonalila svoje existujúce systémy riadenia BOZP, často preto, aby zredukovali mieru úrazovosti a iné problémy, avšak niekoľko z nich zaviedlo tieto systémy po prvý raz s cieľom dosiahnuť súlad s novou legislatívou v oblasti BOZP. Ďalej sú uvedené stručné súhrnné správy o tom, ako tieto podniky zvládli tieto zmeny, ich úspech a relatívne silné a slabé stránky rozličných použitých prístupov.

Prípadová štúdia - Semelux

Spoločnosť Semelux podnikla štyri hlavné kroky aby dosiahla svoj cieľ – nulovú mieru úrazovosti. V prvom rade uskutočnila dôkladnú analýzu rizík. Za druhé, zabezpečila pravidelné školenia vedené dvoma externými konzultantmi, ktorí zároveň koordinovali aj všetky aktivity BOZP a zabezpečili, aby spoločnosť dosiahla súlad s príslušnými predpismi. Za tretie, sú tu jednotlivci s jasne definovanou zodpovednosťou za BOZP. To však neznamená, že BOZP je ich jedinou zodpovednosťou. Všetci zamestnanci boli vyzvaní, aby sa zúčastnili programu a aby voľne predkladali svoje návrhy. Všetky zavádzané iniciatívy sa oznámia a predstrú jasným a ľahko zrozumiteľným spôsobom. Na každé riziko sa reaguje okamžite, len čo sa v ktorejkoľvek časti prevádzky podniku objaví. Tieto udalosti spoločne umožnili, aby firma zredukovala tak mieru úrazovosti ako aj mieru chorobnosti.

Dôvody na zavádzanie BOZP

Spoločnosti si kládli za cieľ predovšetkým zlepšiť bezpečnosť a zdravie svojich zamestnancov, avšak v rámci tohto cieľa sa objavovali aj ďalšie motívy:

- podporiť pocit zodpovednosti zamestnancov;
- zlepšiť účasť zamestnancov a ich zástupcov;
- motivovať vrcholový manažment ako aj zamestnancov;
- zlepšiť kvalitu výrobkov a služieb ako aj pracovného prostredia;
- zredukovať prevádzkové náklady;
- využiť potenciálne synergie s inými systémami riadenia, ako napríklad ISO 9000;
- zvýšiť transparentnosť organizácie.

Vypracovanie a implementácia RSBOZP (OSHMS)

Všetky podniky si vyberajú také riadiace systémy BOZP, ktoré možno priamo prepojiť na ostatné riadiace funkcie. Napríklad spoločnosť Agfa-Gevaert v Belgicku prepojila svoj systém so systémom ISO 9002, kým stavebná a inžinierska firma Semelux v Luxembursku urobila z BOZP súčasť svojej celkovej podnikovej filozofie, a to s podrobnými pokynmi, akým spôsobom by mala byť prepojená so zdravým a dokonca esteticky príťažlivým prostredím. Ťažobná spoločnosť MIBRAG v Nemecku takisto umiestnila ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci do centra pozornosti svojho podniku, lebo jej priradila rovnaké priority ako ostatným svojim podnikovým cieľom. Pokiaľ ide o zavádzanie systémov, konzultovalo sa o nich so zamestnancami, avšak len veľmi málo spoločností sa obrátilo o radu k externým konzultantom. Jedným z najzávažnejších zistení však zostáva, že hoci sa na nové systémy nazeralo pozitívne, ich skutočné zavedenie často znamenalo zdĺhavý a ťažký proces.

Vplyv RSBOZP

Len niekoľko organizácií malo merateľné a vyčísliteľné ciele a tie, ktoré ich mali, mali tendenciu prijať stratégiu nulovej miery úrazovosti. Je zaujímavé, že v prípade podnikov, ktoré si stanovili konkrétne, merateľné ciele, sa miera úrazovosti znížila. Ako príklad môžu poslúžiť tri spoločnosti - Agfa-Gevaert, MIBRAG a rakúska mliekarenská spoločnosť Berglandmilch. Mnohé z organizácií vyhlásili, že zavedením nového RSBOZP sa zvýšila aj motivácia zamestnancov a produktivita, hoci túto skutočnosť nemožno empiricky kvantifikovať.

Silné a slabé stránky použitých systémov

Riadiace systémy BOZP, ktoré spoločnosti použili, sú zamerané predovšetkým na prevenciu úrazov, nie na ochranu zdravia pri práci. Väčšina z nich si z bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci urobila výkonnú povinnosť, zjavnú podmienku úspechu. Vo všeobecnosti mali všetky tieto spoločnosti výkonné riadiace systémy BOZP.

Slabé stránky sa zväčša prejavovali v komunikácii týkajúcej sa princípov a praxe BOZP smerom nadol a v tom, že zamestnanci vykonávajúci určité funkcie BOZP mali neprimeranú kvalifikáciu. Tieto prípady sa vyskytli v organizáciách, kde bola účasť zamestnancov dobrovoľná a kde sa prejavila aj tendencia nízkej účasti zamestnancov. Ďalším problémom boli vysoké počiatkové náklady. V niektorých prípadoch sa štruktúrna nepružnosť systémov ukázala byť prekážkou pre denné rutinné práce.

V rámci sledovaných podnikov bol dosiahnutý všeobecný konsenzus, že inovatívne riadiace stratégie majú prednosť pred tradičnými prístupmi a ponúkajú kľúčové výhody vrátane:

- možností systematicky analyzovať nebezpečenstvá, riziká a nehody;
- zvýšené povedomie možnosti rizika;
- zvýšenie transparentnosti interných procesov;
- zlepšenie komunikácie medzi zamestnancami;
- silnejšia motivácia zamestnancov a identifikovanie sa so spoločnosťou
- Väčšmi integrovaný pohľad na pracovné prostredie;
- rozšírené meradlá výkonnosti BOZP.

Ako sa záverom v správe uvádza, hlavným kľúčom k úspechu je dôkladné naplánovanie implementácie akéhokoľvek riadiaceho systému, pričom sa budú brať do úvahy špecifické podmienky spoločnosti.

Prípadová štúdia - MIBRAG

MIBRAG má inovatívny, na zamestnancov orientovaný RSBOZP, ktorý nielen dramaticky zredukoval mieru úrazovosti v podniku, ale ktorý podniku vyniesol aj najvyššie ocenenie Kráľovskej spoločnosti pre prevenciu úrazov v Spojenom kráľovstve. Systém podporený vrcholovým manažmentom spoločnosti je založený na vízii „nulovej úrazovosti“ a na špeciálnom programe BOZP, ktorý aktivuje zamestnancov aby sa aktívne podieľali na navrhovaní bezpečného a pracovného zdravého prostredia a identifikovali potenciálne riziká. Dôležitou črtou tohto programu je prísne zdokumentovanie všetkých hodnotení, rizík, úrazov a ďalších príbuzných iniciatív. Pomáha spoločnosti, aby prispôbila svoje pravidelné školiace programy BOZP najnovšiemu vývoju v podniku. MIBRAG má aj dobre organizovaný systém komunikácie, ktorý umožňuje, aby sa novinky z oblasti BOZP rýchlo rozšírili medzi zamestnancov. Všetky tieto, ako aj ďalšie iniciatívy, sú jasne vysvetlené v podrobnom trojročnom pláne.

Ako získať túto správu

Úplné znenie tejto správy v angličtine je dostupné na internetovej stránke agentúry:

<http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>

Správu v tlačenej podobe „Použitie systémov riadenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v členských štátoch Európskej únie“, Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, 2002, ISBN 92-95007-59-X, si možno objednať od Úradu pre vydávanie publikácií Európskeho spoločenstva EUR-OP v Luxemburgu (<http://eur-op.eu.int/>), alebo od ich predajcov. Cena v Luxembursku je 7 EUR (bez DPH).